

A PÉNZ SZÁMOLVA, AZ ASSZONY VERVE JÓ!

Szerbia területén minden harmadik, míg Montenegróban minden negyedik nő élt át élete folyamán valamiféle bántalmazást partnere részéről. A nők zaklatása és bántalmazása az emberi jogok megsértésének egyik legkomolyabb formája. Naponta több millió nő válik családon belüli erőszak, munkahelyi megfélemlítés, szexuális kizsákmányolás áldozatává. A statisztikai adatok kimutatják, hogy a nők ellen elkövetett bűncselekmények közül egyértelműen a családon belüli erőszak a leggyakoribb halálozási ok. Csak Európában messzemenően több nő sérül meg a férje, illetve férfi barátja okozta fizikai bántalmazás miatt, mint ahányan autóbaleset, erőszak, rablás vagy daganatos megbetegedés áldozatai lesznek.

SZERETHETŐ VAGYOK!

A zaklatásnak számtalan oka van, a nők minden szociális rétege veszélyeztetett. Leginkább a háziasszonyok és az alacsonyabb iskolai végzettségű nők vannak bántalmazásnak kitéve, de nem kivételek az iskolázott és az anyagilag független nők sem. Teljesen pontos az az állítás is, hogy az erőszak nem ismer bőrszínt, nemzeti hovatartozást és iskolai végzettséget. A köztudatban jelen levő felfogás, hogy csak részeges és alacsony iskolai végzettséggel, vagy iskolával egyáltalán nem rendelkező férfi bántalmazza a feleségét elavult, nem elfogadható, ugyanis egyformán bántalmaznak az orvosok, a tanárok, a gazdagok és a szegények is – nyilatkozta egy pszichológus. Hozzáfűzte még, hogy a zaklató iskolai végzettsége esetleg csak az erőszak kinyilvánításánál észlelhető, ugyanis a brutális fizikai erőszak a kevésbé iskolázottakra, míg a kifinomultabb metódus, a súlyos pszichikai terror és zaklatás az iskolázottabb erőszakoskodókra jellemző.

Közepesnél valamivel magasabb termetű, barnásszőke, 35 év körüli, jó nevű cégnél vezető beosztásban dolgozó (menedzser) asszony meséli, hogy egyetemi végzettségű férje, igaz, nem tettelesen, hanem verbálisan zaklatja őt több mint öt éve.

„Az igaz, hogy a férjem soha nem emelt rám kezet, de az a pszichikai megaláztatás és terror, amiben néha részesített, úgy éreztem, sokkal fájdalmasabb és jobban elemészt, mintha fülesekét kaptam volna nap mint nap.”

Arca kedves, szív alakú, sötét szeme élénk, egyszerre vidám és elszánt is.

„Házasságunk legelején nagyon jól éltünk, megértettük, becsültük egymást, és én nagyon is büszke voltam arra, hogy a férjem egyetemi, méghozzá orvosi diplomával rendelkezik. Sajnos idővel a saját káromon kellett tapasztalnom, hogy az a papír semmit sem ér.”

Aranykeretes szemüvegét néha az orra hegyére tolja, ilyenkor fölötté néz a világba, rendkívül szigorúan és fürkészően. Ez a tekintet állandóan azt vizsgálja, hogy érdemes-e beszélni, figyelik-e a szavait, nem kell-e valamit megismételnie.

„Mivel még várni akartunk a gyermekáldással, gondoltam, én is munkába állok. Nem találtam nekem megfelelő munkát, és ebből nagy veszekedések lettek. Eleinte „csak” azzal bántott, hogy nekem csupán egy kis főiskolai diplomám van, és az mit sem ér egyetemihez képest. Nem lehet vele még egy jól fizető állást sem találni.”

Meggondoltan beszél, és közben egy ceruzát forgat a kezében. Azonnal szembetűnik, hogy rágja a körmeit, az apró ujjakon alig fedezhető fel köröm.

„Ezek után mindjobban belegázolt a lelkembe, és kereste a gyenge pontjaimat, hogy mivel tudna leginkább bántani. Elhitette, és naponta éreztettem is velem, hogy én egy senki vagyok. Elmondhatom, a nulláig értem, már én is kételkedtem saját magamban, a tehetségemben, a tudásomban. Elültette bennem a gyanakvás és a kisebbségi érzés magját, amely idővel egyre csak nőtt és erősödött bennem. Rájöttem arra is, hogy az ember legnagyobb és legveszélyesebb ellensége saját maga.”

Eleinte halkán, de ahogy belelendül mondanivalójába, egyre hangosabban beszél.

„Ezek az állandó megalázások, lenézések mások előtt is folytak, a végén már kiváltott bennem egyfajta félelmet és gyűlöletet saját magam és mások iránt is. Teljesen bezárkóztam, és szörnyű egyedüllét kínzott. Nem mentem szinte sehova, csak ültem és őrlődtem a négy fal között.”

Itt mégis egy kis szünetet tart, majd összeszedve gondolatait, folytatja.

„Úgy éreztem, ő ezt még élvezi is. Állandóan azt mondogatta nekem, hogy én egy nulla vagyok, az ilyen nem kell senkinek sem, és hogy ő is csak szánalomból marad velem... Meg ehhez hasonlók. Tényleg, magam sem értem, hogyan is engedhettem ezt meg magamnak meg neki is, hogy lehettem ilyen befolyásolható, hiszen világéletemben öntudatos, önálló, erős nő voltam. Most már, úgy érzem, túl vagyok rajta, és felül tudok kerekedni mindezen. Igaz, nagyon nagy erőre van szükségem mindehhez, hogy felálljak és megmutassam az egész világnak, de legfőképp önmagamnak, hogy szerethető vagyok emberként, önmagamért, és ebben a barátaim nagyon sokat segítenek, de azt hiszem, hogy ezeket a kínzásokat csak egy arra érdemes pszichológus segítségével tudnám igazán feldolgozni.”

JÁNOSOM

A szakemberek véleménye szerint az erőszakoskodó ember azt szeretné, ha mindenben neki jutna a döntő szó, leginkább féltékenység gyöttri, tehetetlennek érzi magát, és attól tart, hogy magára marad, szerettei elhagyják. Az ilyen emberekbe már kiskoruktól kezdve a szülők, az iskola, sőt még a média is azt sulykolja, hogy a férfiak olyanok, mint a meshősök, erősek, bátrak, sikeresek és legyőzhetetlenek, de ők ezt a modellt képtelenek megvalósítani. A statisztikák kimutatták, hogy a másokat bántalmazó férfiak több mint 70 százaléka maga is tanúja volt az anyja bántalmazásának.

„Már az apám is ebben nőtt fel. A nagyapám kikötötte a nagymamát a gémeskúthoz, mint egy kutyát. És mindig azt mondta: Egy igazi férfi minden reggel megüti a feleségét, ha éppen nem is tudja, hogy miért, az asszony egészen biztosan tudni fogja. Nálunk ez volt a hagyomány a családban, hogy a férfi az úr a háznál.”

A nők többsége abban a tévhitben él, hogy ő maga felelős a történetekért, s belenyugszik sorsába, talán mert neveltetése során azt tanulja, hogy a nő csakis alárendelt szerepet tölthet be.

Aranka pirosposztag, alacsony, tömzsi asszony, jóval idősebbnek néz ki koránál, arcára az idő vasfoga mély barázdákat rótt. Minden vaskos rajta, a karja, a lába, a dereka. Kis káposztáshordóra emlékeztet, akit, ahogy

mondani szokás, könnyebb átugorni, mint megkerülni. Haját az élet az évek során ezüstösre festette, zöld szemei körül mélyek a ráncok.

„Jánosommal már 25 éve vagyunk házасok. Szép sudár legény volt az én Jánosom annak idején, az már biztos, azért is akadt meg rajta a szemem. Meg mindig olyan szépeket mondott nekem.”

Az asszony lehajol, bütykös ujjaival megragadja a gereblyét, és munkához lát. Az utcán, a rügyező gyümölcsfák alatt, a frissen lekaszált füvet gereblyézi halmokba, majd folytatja:

„Nem volt nekünk nagy lakodalmunk, mert hát nem is lett volna miből, ők is, mi is szegények voltunk, nem tellett nekünk nagy dínomdánomra. Azért templomi esküvőm meg fehér menyasszonyi ruhám nekem is volt, igaz, nem ilyen modern, habos, divatos, mint a mai lányoknak, de volt, és ez a fontos. Amikor elvett, egy kis rozoga házban éltünk, ezt a szép nagy házat már mi ketten, saját kezünkkel meg verítékünkkel építettük.”

Kezével a háta mögötti, sárgára meszelt házra mutat. A csuklóján, mint valami karkötő, fodrozódó zsírparna.

„*Elhallgass már te, nem mész hátra! Hogy a fene esne abba a rusnya fajtádba!*” – a ház előtt barna fakerítés, amely mögött egy loboncos, fekete puli egyfolytában ugat, alig lehet tőle szót érteni.

„Az én Jánosom mindig is becsülettel dolgozott a szakmájában, asztalos, de az is igaz, és nem is tagadom, hogy soha nem vetette meg az italt, és szeret néha meginni egy-két kupicával, meg azt sem, hogy főleg a lakodalomban meg a bálokon szeret duhajkodni. Olyankor olyan nagyon veszekedős meg kiabálós, hogy csak na! Hát fél is tőle olyankor mindenki, hát, hogy az igazat megvalljam, én is. Jó néhány-szor már el is járt a keze, de hát én hallgatok, mert hát én vagyok az asszony, és nekem kell hallgatni meg túrni, ha jót akarok.”

Ezt olyan mély meggyőződéssel és beletörődéssel mondja, hogy egy pillanatig számomra is úgy tűnik, ez a természetes.

„Így hát mit lehet tenni, beletörődtem és kész. De azért, képzelje, egyszer régen, még fiatal menyecske koromban, egyik szomszédasz-

szonyomtól egy nagyon jó kis asszonyfortélyt hallottam, és gondoltam, én is bevetem az én Jánosomnál. Másként próbáltam meg észhez téríteni, mégpedig úgy, hogy eltávolodtam tőle, és nem adtam meg neki, amit kellett volna. És így, sajnos egyszer réges-régen megtörtént, hogy hát így ellenkeztem – az asszony egy pillanatra tétovázik – hát, hogy is mondjam, hát, elvette, ami jár neki. Szörnyű volt, de minek kellett a tyúkeszettel ilyent kitalálni és ellenkezni, de ez már olyan régen volt, hogy igaz sem volt.”

Az asszony szinte megállíthatatlan, szívesen és sokat beszél, csak úgy dőlnek belőle a szavak. Majd felegyenesedik, gereblyéje fanyelére támaszkodik és hozzáteszi:

„Én nem tudok szabadulni ettől az élettől. Talán ha még többet imádkozok, meg eljárak a templomba, akkor majd bizonyára megváltozik. Nem tudom elhagyni őt, és itt kiút sincs, higgye el nekem. Nem tudok hova menni, nekem nincs senkim, csak ő meg a három gyerekem. Meg hát idővel megszokja az ember, mi mást csinálhatna, ahogy mondani szokták, vagy megszokik, vagy megszökik az ember.”

Hiányzik néhány foga, ez öreggé teszi az arcát.

„Az eddig együtt töltött 25 évünk alatt kaptam én elég verést az én Jánosomtól, de hát ő ilyen és kész, mit lehet tenni, ha egyszer az isten ilyenek csinálta azt a tökféjit. Higgye el nekem, ezt leszámítva tényleg nagyon szépen élünk az én Jánosommal, vannak mellette szép napok is, meg felneveltünk együtt három szép gyereket is, két lányt meg egy fiút.”

Kihúzza magát, és ezt olyan büszkeséggel mondja, szemében olyan öröm és elégedettség tükröződik, mintha ez az egész, amit elmondott, soha meg sem történt volna, mintha ez csak egy kis mese lett volna, egy happy endes mese.

A PICI SZÍV

A legtöbb ember számára a család szeretetteljes közösség, melynek védő szárnyai alatt nemcsak a felnőttek, hanem a gyermekek is biztonságban érzik magukat, ahol az emberpalánták elsajátítják a különböző viselkedési formákat, és egészséges egyénekké fejlődnek. A valóság azonban

egészen más. Tény és való, hogy számos nő és gyermek számára a család és az otthon sokkalta veszélyesebb hely, mint például az utca.

Tágas első emeleti szoba, hatalmas udvarra néző ablakkal. Beépített szekrény, az ablak mellett mennyezetig érő polc rengeteg könyvvel, amelyeket szépen elrendeztek, ábécé sorrendben felsorakoztattak. A vékony, mondhatni törekeny alkatú, Barbie babához hasonló, ápolt külsejű, fiatal tanítónő hellyel kínál. A barackszínű, virágmintás tapéta a fal egy részéről még hiányzik, de olyan végtelen nyugalom árad a lakásból, mint a fiatal nő tengerkéék szemeiből.

„Még mindig nagyon nehéz erről beszélni, még így három év múltán is, hisz ilyenkor újra és újra felszakadnak a fájó sebek... – egy pillanatnyi szünet. – Nagyon nehéz volt eljutnom addig, hogy teljesen meg tudjak bízni a férfiakban, és fel tudjam dolgozni a nehezen feldolgozható fájó emlékeket, ebben kimondhatatlanul sokat segített a mostani férjem, Kálmán. Elfeledni egész biztosan nem lehet, hogy megállt az a pici szív, azt nem, de muszáj elfogadni és folytatni.”

Elcsuklik a hangja, leplezni szeretné bánatát, ezért kimegy a konyhába és két pohárral tér vissza, üdítőt tölt, közben tovább mesél:

„Sanyi, az első férjem nem volt mindig ilyen. Házasságunk első éveiben szinte a tenyerén hordozott, és ha valaki akkor azt mondta nekem, hogy az én hőn szeretett Sanyim így meg fog változni, egészen biztosan meg sem hallgatom, nemhogy elhiggyem. Akkortájt én voltam a földkerekség legboldogabb nője, azt hittem, ez a mi mérhetetlen szerelmünk és boldogságunk soha nem érhet véget. Sajnos tévedtem, de mekkorát!”

Cinikusan elmosolyodik, majd az előtte levő kis üvegasztalról elvesz egy pirosrózsás poharat.

„Ez a mesés álom akkor kezdett szertefoszlani, mikor két boldog év után Sanyit kirúgták az állásából. Eleinte még elviselte, de az egymást követő elutasítások után egyre idegesebbé és ingerültebbé vált – vékony, hosszú ujjával a pohár szélét babrálja, forgatja kezében. – Ilyenkor már apró dolgok miatt is kiabálni kezdett velem, ami aztán veszekedéssé fajult. Mind sűrűbbek voltak a veszekedések, inni kezdett, mondván, hogy ő már csak az italban talál vigaszt, és abba fojtja bánatát. Eleinte csak néha ivott és keveset, idővel azonban

mind sűrűbben és többet – elgondolkodik, ő is kortyol egyet a pohárból. – Egy ilyen kocsmázás után a veszekedést már tettelegesség is követte, elcsattant az első pofon.”

Észreveszi, hogy keze ideges mozdulatait nézem, ezért hirtelen visszateszi a poharat az asztalra.

„A veszekedésekről meg a verésről, amit kaptam, soha senkinek nem meséltem, még a barátnőimnek sem, magamban tartottam, szégyelltem is meg a szívem mélyén még ennek ellenére is nagyon szerettem őt, a bocsánatkérések, a szépen hangzó ígéreték és a kérő szavak után rendre megbocsátottam.”

A mindig beszédes Lilla szava elakad, arca azonban beszél helyette is.

„Milyen buta voltam, édes istenem, mennyire buta, hát igen, szőke vagyok, buta szőke. Egy áprilisi napon úgy tűnt, legszebb és legféltettebb álmom válik valóra, ugyanis terhes lettem. Ez olyan kimondhatatlan örömmel töltött el, hogy szinte repülni tudtam volna.”

Arcán most különösen bájos, kislányos mosoly ül, a szeme ragyog.

„Sanyi ezt az örömhírt egyáltalán nem úgy fogadta, mint vártam, és felháborodásában csak annyit mondott: Éppen most, mikor így is alig tengődünk, te tartasz el mindkettőnket, jön még egy harmadik éhes száj! Tudod te egyáltalán, hogy egy gyerekkel mennyi gond megkiadás van? Ezek a szavak még most is úgy fájnak...”

A gyönyörű mosoly egy szempillantás alatt eltűnik, ajkai sírásra görbülnek, de nagyot nyelve folytatja.

„Idővel sikerült úgy-ahogy megértetnem és elfogadtatnom vele, hogy gyerekünk lesz, munkát is talált, és a poharat is letette miattunk. Négy hónapot kibírt, és nagyon igyekezett, egyszer még az orvoshoz is eljött velem, és együtt néztük a mi kisbabánk icipici lábait, kezeit, és hallgattuk pici szíve dobogását” – tenyerét hasára teszi, és végigsimítja. – Egy este azonban munka után nem jött haza, rossz előérzetem volt, gondoltam, hol lehet, tudtam, mit tesz vele az alkohol. Mindig is rettegtem, mikor ivott, mert utána mintha kibújt volna a bőréből, vadállattá vált.”

Szöke fürtjeit idegesen igazgatja.

„Az előérzetem nem csalt, éjjel tökrészezen tántorgott haza, előadta a szokásos jelenetet, kiabált, ütött-vert, ellökött, s a padlóra esve hatalmas fájdalmat éreztem.”

Ismét mély csönd telepszik ránk, nyomasztó, mély csönd.

„A következő kép, amire emlékszem, hogy egy kórházban ébredek, és anyukám kisírt szemmel áll az ágyam mellett. Hirtelen nem is tudtam, hol vagyok, meg hogy mi történhetett, de egy szempillantás alatt minden, mint egy film, lepergett előttem.”

Mint mondta, egy ideje nem dohányzik, most mégis a szekrény fiókjához lép és egy doboz cigarettát vesz elő. Kapkodva rágyújt. „A kisbabám...” Majd ismét csönd. „A kisbabám, ugye jól van?” Idegesen beleszív a cigarettába. „A kisbabám...” Lassan beszél, akadozva. „Nem válaszolt senki, csak a doktor úr csóválta a fejét. Nem, ez nem lehet igaz...” Az ablak előtt járkál fel-alá, közben mohón szívja be a cigaretta mérgező füstjét. „Ez biztosan csak egy rémálom... Mondja már valaki, hogy ez csak egy rémálom...” Megáll az ablak előtt, hallgat. A távoli messzeséget fürkészi a tavaszi napsütésben, az arcán végiggördülő könnyecsepp megcsillan, mint az igazgyöngy.

„Azóta sem tudtam felébredni ebből a rémálomból... A pici szív megállt... – elfordítja a fejét. – Ezt soha, soha nem tudom megbocsátani Sanyinak, meg saját magamnak sem, hogy nem voltam elég határozott és elég erős, hogy még időben elhagyjam őt, hogy megértsem, ő soha nem fog megváltozni. Ez egy pici szívbe került, az én kisbabám pici szívébe...”

A családon belüli erőszakkal szemben hatékony közösségi, társadalmi, hatósági, jogalkotói és jogalkalmazói fellépésre van szükség – mondja a pszichológus. Beszelnünk és beszéltenünk kell, hogy ezek a sajátos élettörténetek, amelyek a nőkben és a gyermekekben lappangnak, felszínre kerülhessenek személyes, szociális és jogi szinten egyaránt. Fel kell törnünk a bántalmazás ördögi körét, széttörve a családi titkokat, tabukat, amelyeket az áldozatok rejtegetnek szívük mélyén, a hallgatás és a sötétség mély szakadékában.

